

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ในบทนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย โดยมุ่งตอบวัตถุประสงค์หลักของงานวิจัย ทั้ง ๓ ข้อ คือ ๑) เพื่อศึกษาพระรัตนตรัยในทัศนะของพระพุทธศาสนาเถรวาท ๒) เพื่อศึกษาการนับถือพระรัตนตรัยของพุทธบริษัท ๔ และ ๓) เพื่อศึกษาการนับถือพระรัตนตรัยของประชาชนในตำบลแคนดง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์

ผลการวิจัยพบว่า

พระรัตนตรัยในทัศนะของพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น หมายถึง เครื่องนำทางที่ประเสริฐ ๓ ประการหรือ แก้ว ๓ ประการ เป็นสิ่งที่นับถือเคารพบูชาอันประเสริฐสูงสุดของพุทธศาสนิกชน ซึ่งประกอบด้วยพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ต่างอิงอาศัยกันเหมือนไม้ ๓ ท่อนอันตั้งพิงกันไว้ จะขาดเสียอันหนึ่งไม่ได้ ซึ่งรัตนแต่ละอย่างก็มีคุณแตกต่างกันไป ดังนี้ คือ ๑) พระพุทธเจ้า ๔ ประการ มีความเป็นผู้หมดกิเลส เป็นต้น ๒) พระธรรม มีคุณ ๖ ประการ มีความเป็นสิ่งที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว เป็นต้น ๓) พระสงฆ์ มีคุณ ๔ ประการ มีความเป็นผู้ปฏิบัติดี เป็นต้น ซึ่งมีอานุภาพปรากฏในฐานะสิ่งที่จะช่วยกำจัดปัดเป่าสิ่งชั่วร้าย มีทุกข์ภัย โรคภัย และภัยจากภูตผีปีศาจ เป็นต้น ดังที่ปรากฏในรัตนสูตร นอกจากนี้ พระรัตนตรัยมีความสำคัญในฐานะเป็นที่พึ่ง ที่ระลึกถึง ของพุทธศาสนิกชนทั่วไป เพราะสามารถช่วยให้ผู้ระลึกถึงและปฏิบัติตาม ได้หลุดพ้นจากภัย คือความกลัวต่างๆ อันมีวิชาเป็นสาเหตุได้

การนับถือพระรัตนตรัยในพระพุทธศาสนาเถรวาท มี ๒ แบบ คือ การนับถือพระรัตนตรัยแบบโลกุตระ และการนับถือพระรัตนตรัยแบบโลกียะ ซึ่งมีวิธีการในการนับถือพระรัตนตรัยที่แตกต่างกันออกไป เช่น การมอภายถวายชีวิตแด่พระรัตนตรัย การมีพระรัตนตรัยเป็นเครื่องนำทาง การยอมตนเป็นศิษย์ การแสดงออกซึ่งความเคารพ มีการกราบไหว้ เป็นต้น ซึ่งวิธีการปฏิบัติตนของผู้เข้าถึง พระรัตนตรัยนี้ มีทั้งนับถือด้วยการระลึกถึง และการปฏิบัติตาม ส่งผลให้ผู้นับถือได้รับอานิสงส์ คือ พ้นจากทุกข์ภัยทั้งปวงได้

การนับถือพระรัตนตรัยของพุทธบริษัท ๔ ในสมัยพุทธกาลกับสมัยปัจจุบันนั้น มีความแตกต่างกันในรายละเอียด ผู้นับถือพระรัตนตรัยในสมัยพุทธกาลนั้น นับถือพระรัตนตรัยแบบเข้าถึง เข้าใจ หนักแน่น มั่นคง แบบเอาชีวิตเป็นเดิมพัน จึงทำให้มีพุทธบริษัทเกิดขึ้นมากมาย ส่งผลให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาก แตกต่างจากปัจจุบัน ที่การนับถือพระรัตนตรัยนั้น ไม่ได้นับถือกันอย่างเข้าถึง เข้าใจ มีความอ่อนไหว ไม่มั่นคง นับถือกันแต่เพียงในนามเท่านั้น

การนับถือพระรัตนตรัยของประชาชนในตำบลแคนดง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ นั้น ทั้งในแง่ของความหมาย องค์ประกอบ คุณของพระรัตนตรัย ความสำคัญ อานุภาพ และวิธีการนับถือพระรัตนตรัยนั้น ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนับถือพระรัตนตรัย

อย่างแท้จริง ผู้ที่มีความรู้-ความเข้าใจเกี่ยวกับพระรัตนตรัยถือว่ายังมีน้อยมาก ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าวิตกเป็นอย่างมาก สำหรับวิกฤตการณ์ชาวพุทธในปัจจุบัน

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาเรื่อง การนับถือพระรัตนตรัยของประชาชนในตำบลแคนดง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์นี้ ทำให้ทราบถึงสถานการณ์การนับถือพระรัตนตรัยของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วก็จะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระรัตนตรัย และการนับถือพระรัตนตรัยอยู่พอสมควร เพียงแต่ยังขาดความเข้าใจในรายละเอียดเชิงลึก ทั้งเรื่องของพระรัตนตรัยและวิธีการนับถือพระรัตนตรัยที่ถูกต้องแท้จริง จึงทำให้ชาวพุทธปัจจุบัน ยังไม่มีความมั่นคงในพระรัตนตรัยเท่าที่ควร สังเกตได้จาก การที่ยังมีชาวพุทธเป็นจำนวนมากในปัจจุบัน มีการนับถือผีสงเทวดา นับถือเทพเจ้าต่างๆ รวมไปถึงความเชื่อเรื่องโชคละชะตา ลางสังหรณ์ เหล่านี้ ล้วนแล้วแต่สามารถสะท้อนวิกฤตการณ์การนับถือพระรัตนตรัยของผู้คนในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

เพราะฉะนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือมีส่วนรับผิดชอบดูแลงานด้านพระพุทธศาสนาในประเทศไทย รวมไปถึงประชาชนทั่วไป ก็สามารถนำผลการวิจัยนี้ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา และนำไปใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตตามวิถีพุทธที่ถูกต้องแท้จริง ตามหลักการนับถือพระรัตนตรัยในพระพุทธศาสนาต่อไป ก็จะเป็นประโยชน์กับสังคมชาวพุทธโดยรวม และเป็นประโยชน์ในทางวิชาการอีกด้วย

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

การศึกษาเรื่อง การนับถือพระรัตนตรัยของประชาชนในตำบลแคนดง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นแง่มุมที่เป็นประเด็นปัญหางานวิจัยที่น่าสนใจ น่าศึกษา แต่ไม่สามารถนำมากล่าวไว้ในงานวิจัยเล่มนี้ได้ทั้งหมด เพราะมีข้อจำกัดเรื่องของขอบเขตของการวิจัย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะประเด็นปัญหา สำหรับการทำงานวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

๑) ศึกษาอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในตำบล แคนดง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์

๒) ศึกษาประเพณีและวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวิถีชีวิตของประชาชนในตำบลแคนดง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์

๓) ศึกษาความมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันภัยของพระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะในเขตตำบลแคนดง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์

๔) ศึกษาประวัติวัดและพระพุทธรูปสำคัญในอำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์